

L'aportació de Menéndez Pelayo a la filosofia espanyola

05/2013 - Art i Història. Malgrat els prejudicis ideològics que han acompanyat durant molts anys l'anàlisi de l'obra històrica de Marcelino Menéndez Pelayo, aquesta tesi doctoral realitzada en el Departament de Filosofia de la UAB ha mostrat com les aportacions de Menéndez Pelayo a la filosofia espanyola, potser degut a la seu pas per Barcelona i per la influència d'estudiosos catalans, han de ser considerades com allunyades de les tendències extremes del moment. Així doncs, el treball filosòfic de Menéndez Pelayo suposa una aportació notable a la història del pensament filosòfic espanyol.

Marcelino Menéndez Pelayo (1856 - 1912).

El següent treball ha entès que l'obra de Marcelino Menéndez Pelayo és àmpliament coneguda i en els últims anys s'ha vist alleujada progressivament de molts prejudicis d'origen ideològic, que s'havien col·locat en el camí de l'estudiós i del lector. D'altra banda, també s'ha observat que si bé ha estat conegut àmpliament en l'àmbit pròxim al treball històric i literari, gairebé no comptem amb obres que aprofundeixin generosament la seva tasca com a pensador, fent especial èmfasi en la filosofia i en l'estètica.

Immers en el pensament espanyol contemporani, Menéndez Pelayo participa de les maneres de fer filosofia des de la perspectiva hispana, és a dir, no creant un sistema desencarnat de la vida, sinó manifestant al llarg de la seva ingent obra, una manera d'expressar-se, donant la cara a la literatura i l'art.

Menéndez Pelayo participa d'una consciència filosòfica que es tradueix en un estil o manera de contemplar els esdeveniments molt determinada per l'empremta rebuda de l'Escola de Barcelona. La petjada deixada pels seus mestres catalans, llunyans i propers: Martí d'Eixalà, Llorens i Barba i Manuel Milà i Fontanals, va deixar una herència manifestada en la recerca del concret, des de la consciència individual i col·lectiva. Una manera de pensar que sempre porta l'element històric, la contextualització dels fets en l'anàlisi, l'estudi de les realitats quant condicionades pels fets.

Gràcies a aquest tarannà lliure de la Universitat de Barcelona, el nostre autor va evitar les tendències extremes vigents, el krausisme i l'escolasticisme, escapant de la posició dogmàtica que intuïa en les dues posicions. Un complement a aquesta formació, és el que rep de mans de don Gumersindo Laverde, que va suposar un canvi de rumb en els treballs intel·lectuals del ja llicenciat Menéndez Pelayo.

Menéndez Pelayo no se sotmet a una definició única de filosofia. Entén aquesta com una noble aspiració per aconseguir una síntesi suprema de la diversitat amb l'idèntic. De manera que les ciències particulars han de trobar el seu origen i fonament en la primera ciència, la metafísica. D'acord amb aquesta visió, assenyala unes tradicions filosòfiques genuïnament nacionals. Es refereix així, al lul·lisme, al vivisme i al suarisme. Entre les escoles, destaca el criticisme i l'esperit harmònic.

En aquest breu resum, també s'assenyalen algunes idees que sobresurten en el nostre autor, expressades en la seva generosa obra: ciència, filosofia i societat, el bon fer en la filosofia, l'escepticisme, criticisme, empirisme, eclecticisme i escolasticisme. Ja en el terreny pròpiament estètic: la filosofia i l'art, el desinterès estètic, la bellesa com a vivent harmonia i com a força, la filosofia i l'autonomia de l'art, l'art en relació amb la vida espiritual i moral, la intuïció artística i la seva vincle amb la intuïció filosòfica, la història i la literatura com a obres d'art.

Idees expressades en la *Historia de los Heterodoxos Españoles*, els *Estudios y Discursos de Crítica Histórica y Literaria*, la *Ciencia Española*. En l'àmbit estricte de l'estètica, destaca la seva valuosa aportació des de les seves obres: però d'una forma molt precisa, en els *Ensayos de Crítica Filosófica*, el *Tratado Elemental de Estética*, i a la *Historia de las Ideas Estéticas*.

S'ha d'entendre doncs, que Menéndez Pelayo ha fet una gran aportació a la història del pensament espanyol, si bé, tot i que no posseeix obres de maduresa que contemplin de forma explícita aquest objectiu en forma de sistema, afirmem que el nostre

autor ha contribuït amb continguts, mètodes i actituds interessants, a l'elaboració del nostre pensament, passant pel gran saber de l'estètica.

Fernando Cabrero

Departament de Filosofia

"La aportación de Marcelino Menéndez Pelayo a la Filosofía Española", tesi doctoral de Fernando Cabrero presentada el 22 de Febrer de 2013 en el Departament de Filosofia de la UAB.